ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 22ας Απριλίου 1997 *

Στην υπόθεση C-66/95,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του High Court of Justice of England and Wales, Queen's Bench Division, προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

The Queen

και

Secretary of State for Social Security,

ex parte: **Eunice Sutton,**

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου όσον αφορά το δικαίωμα λήψεως τόκων επί του ποσού εκ των υστέρων χορηγηθείσας παροχής κοινωνικής ασφαλίσεως εμπίπτουσας στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 79/7/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1978, περί της προοδευτικής εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως μεταξύ ανδρών και γυναικών σε θέματα κοινωνικής ασφαλίσεως (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/003, σ. 160),

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους G. C. Rodríguez Iglesias, Πρόεδρο, G. F. Mancini (εισηγητή), J. C. Moitinho de Almeida και L. Sevón, προέδρους τμήματος, P. J. G. Kapteyn, C. Gulmann, D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet, G. Hirsch, P. Jann και H. Ragnemalm, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. Léger
γραμματέας: H. A. Rühl, κύριος υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— η Sutton, εκπροσωπούμενη από τον Richard Drabble, QC, κατ' εντολήν της Carolyn George της Child Poverty Action Group,

— η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τον John E. Collins, Assistant Treasury Solicitor, επικουρούμενο από τον Christopher Vajda, barrister,

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον Ernst Röder, Ministerialrat στο ομοσπονδιακό Υπουργείο Οικονομίας,

— η Σουηδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τη Lotty Nordling, rättschef στον τομέα εξωτερικού εμπορίου του Υπουργείου Εξωτερικών,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον Christopher Docksey και τη Marie Wolfcarius, μέλη της Νομικής Υπηρεσίας,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις της Sutton, εκπροσωπούμενης από τον Richard Drabble, της Κυβερνήσεως του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενης από τους John E. Collins και Stephen Richards, barrister, της Σουηδικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπούμενης από τον Erik Brattgård, departementsråd στον τομέα εξωτερικού εμπορίου του Υπουργείου Εξωτερικών, και της Επιτροπής, κατά τη συνεδρίαση της 25ης Ιουνίου 1996,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 19ης Σεπτεμβρίου 1996,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με διάταξη της 12ης Οκτωβρίου 1994, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 13 Μαρτίου 1995, το High Court of Justice of England and Wales, Queen's Bench Division, υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου όσον αφορά το δικαίωμα λήψεως τόκων επί του ποσού εκ των υστέρων χορηγηθείσας παροχής κοινωνικής ασφαλίσεως εμπίπτουσας στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 79/7/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1978, περί της προοδευτικής εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως μεταξύ ανδρών και γυναικών σε θέματα κοινωνικής ασφαλίσεως (ΕΕ, ειδ. έκδ. 05/003, σ. 160).

2 Το ερώτημα αυτό ανέκυψε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της Sutton και του Secretary of State for Social Security (στο εξής: Secretary of State) σχετικά με λήψη τόκων επί του ποσού μιας εκ των υστέρων χορηγηθείσας παροχής κοινωνικής ασφαλίσεως γνωστής ως Invalid Care Allowance (στο εξής: ICA).

Όσον αφορά την οδηγία 79/7

Σύμφωνα με το άρθρο της 1, η οδηγία 79/7 σκοπεί στην προοδευτική εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως ανδρών και γυναικών στον τομέα της κοινωνικής ασφαλίσεως και ορισμένων άλλων στοιχείων κοινωνικής προστασίας που διασαφηνίζονται στο άρθρο 3.

Από το άρθρο 2 προκύπτει ότι η οδηγία εφαρμόζεται επί του ενεργού πληθυσμού, περιλαμβανομένων και των ανεξαρτήτως εργαζομένων, των εργαζομένων των οποίων η δραστηριότητα έχει διακοπεί λόγω ασθενείας, ατυχήματος ή μη ηθελημένης ανεργίας, επί των προσώπων που αναζητούν εργασία καθώς και επί των συνταξιούχων και των αναπήρων εργαζομένων.

Δυνάμει του άρθρου 4, η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως συνεπάγεται την απουσία κάθε διακρίσεως που βασίζεται στο φύλο, είτε άμεσα είτε έμμεσα, σε συσχετισμό ιδίως με την οικογενειακή κατάσταση και ιδιαίτερα όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής των συστημάτων και τους όρους προσβάσεως σ' αυτά, την υποχρέωση καταβολής εισφορών και τον υπολογισμό τους, τον υπολογισμό των παροχών και τις προϋποθέσεις διαρκείας και διατηρήσεως του δικαιώματος για παροχές.

Το άρθρο 6 υποχρεώνει τα κράτη μέλη να εισαγάγουν στην εσωτερική τους έννομη τάξη τα μέτρα που είναι αναγκαία ώστε να δύναται κάθε πρόσωπο που θεωρεί ότι θίγεται από τη μη εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως να προβάλλει δικαστικώς τα δικαιώματά του, αφού ενδεχομένως έχει προηγουμένως προσφύγει σε άλλα αρμόδια όργανα.

Το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο α', διευκρινίζει ότι η οδηγία δεν θίγει την ευχέρεια που έχουν τα κράτη μέλη να αποκλείουν από το πεδίο εφαρμογής της τον καθορισμό της ηλικίας συνταξιοδοτήσεως για τη χορήγηση συντάξεων γήρατος και τις συνέπειες που είναι δυνατό να απορρέουν εν προκειμένω όσον αφορά άλλες παροχές.

Όσον αφορά το ισχύον εθνικό δίκαιο

8 Το άρθρο 37, παράγραφος 1, του Social Security Act 1975 (νόμος περί κοινωνικής ασφαλίσεως, στο εξής: νόμος), όπως έχει τροποποιηθεί, ορίζει ότι ένα πρόσωπο δικαιούται ICA για κάθε μέρα κατά την οποία ασχολείται με τη φροντίδα προσώπου πάσχοντος από σοβαρή αναπηρία, και τούτο εφόσον η δραστηριότητα αυτή είναι τακτική και ουσιώδης, δεν αμοίβεται και το πάσχον από αναπηρία πρόσωπο είναι συγγενής του ενδιαφερομένου κατά την έννοια της ισχύουσας νομοθεσίας. Η παράγραφος 5 του ίδιου άρθρου προβλέπει ότι ο συμπληρώσας την ηλικία συνταξιοδοτήσεως δεν δικαιούται ICA, εκτός εάν είχε παρόμοιο δικαίωμα ή θεωρείται ότι είχε παρόμοιο δικαίωμα πριν ακριβώς από τη συμπλήρωση της ηλικίας αυτής. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, η ηλικία συνταξιοδοτήσεως έχει οριστεί στα 60 έτη για τις γυναίκες και στα 65 για τους άνδρες.

9 Σύμφωνα με το αγγλικό δίκαιο, δεν οφείλεται τόκος για τις εκ των υστέρων καταβαλλόμενες παροχές κοινωνικής ασφαλίσεως για τον προ της υπέρ του ενδιαφερομένου αποφάσεως του αρμοδίου οργανισμού χρόνο.

Όσον αφορά τη διαφορά της κύριας δίκης

10 Η Sutton φροντίζει τη θυγατέρα της από το 1968, ημερομηνία κατά την οποία αυτή ασθένησε. Στις 19 Φεβρουαρίου 1987, η Sutton, που ήταν τότε 63 ετών, απευθύνθηκε στον Adjudication Officer (στο εξής: Officer), αρμόδια εθνική αρχή, ζητώντας να της καταβληθεί το ICA. Ο Officer απέρριψε την αίτηση αυτή για τον λόγο ότι η Sutton είχε συμπληρώσει την ηλικία συνταξιοδοτήσεως και δεν μπορούσε να θεωρηθεί ότι δικαιούνταν ICA πριν από τη συμπλήρωση της ηλικίας αυτής.

11 Η Sutton προσέβαλε την απόφαση αυτή ενώπιον του Social Security Appeal Tribunal (στο εξής: Tribunal), ισχυριζόμενη ότι το άρθρο 37, παράγραφος 5, του νόμου ήταν αντίθετο προς την οδηγία 79/7 εφόσον την εμπόδιζε, λόγω της ηλικίας της, να τύχει των κοινωνικών παροχών που θα δικαιούνταν αν ήταν άνδρας της ίδιας ηλικίας.

12 Το Tribunal απέρριψε τη σχετική προσφυγή διαπιστώνοντας, αφενός, ότι το άρθρο 37, παράγραφος 5, του νόμου δεν ήταν αντίθετο προς την οδηγία 79/7 εφόσον η μεταξύ ανδρών και γυναικών διαφορά όσον αφορά τη χορήγηση κοινωνικών παροχών απέρρεε από τον ορισμό διαφορετικών ηλικιών συνταξιοδοτήσεως και, επομένως, επιτρεπόταν από το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας. Εξάλλου, η Sutton, δεδομένου ότι είχε εργαστεί για τελευταία φορά το 1957, δεν ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 79/7, όπως αυτό προσδιορίζεται στο άρθρο της 2.

13 Η Sutton άσκησε έφεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Social Security Commissioner (στο εξής: Commissioner), ο οποίος αποφάσισε την αναστολή της σχετικής διαδικασίας εν αναμονή επιλύσεως αναλόγων διαφορών από ορισμένα ανώτερα εθνικά δικαστήρια καθώς και από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Ύστερα από την απόφαση του Δικαστηρίου της 30ής Μαρτίου 1993, C-328/91, Thomas κ.λπ. (Συλλογή 1993, σ. I-1247), ο Commissioner θεώρησε ότι ο Officer δεν μπορούσε να επικαλεστεί το άρθρο 7, παράγραφος 1, στοιχείο α', της οδηγίας 79/7 προκειμένου να αρνηθεί, δυνάμει του άρθρου 37, παράγραφος 1, του νόμου, τη χορήγηση ICA σε γυναίκες άνω των 60 ετών.

14 Κατά την ενώπιον του ίδιου Commissioner συνεδρίαση της 21ης Ιανουαρίου 1994, η Sutton απέδειξε ότι ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας, και τούτο για τον λόγο ότι, όταν ασθένησε η θυγατέρα της, εργαζόταν με μειωμένο ωράριο. Κατόπιν τούτου, ο Commissioner, κάνοντας χρήση της εξουσίας του να διατάσσει την αναδρομική χορήγηση ICA ένα έτος πριν από την ημερομηνία υποβολής της σχετικής αιτήσεως, αποφάνθηκε ότι η Sutton δικαιούνταν ICA από τις 19 Φεβρουαρίου 1986 και μέχρι την ημερομηνία του θανάτου της καθώς και ότι η καταβολή των οφειλομένων ποσών του ICA θα αποτελούσε το αντικείμενο συμψηφισμού, και τούτο λόγω καταβολής ποσών μεγαλυτέρων των οφειλομένων που είχε γίνει προηγουμένως στο πλαίσιο μη δυναμένων να σωρευθούν παροχών. Έτσι, η Sutton έλαβε, έναντι των οφειλομένων ποσών του ICA, 5 588, 60 λίρες στερλίνες (UK£).

15 Με έγγραφο της 8ης Φεβρουαρίου 1994 προς τον Secretary of State, η Child Poverty Action Group, ενεργώντας επ' ονόματι της Sutton, αξίωσε τόκους επί του ποσού των εκ των υστέρων χορηγηθεισών σ' αυτήν παροχών. Ο Secretary of State απέρριψε το αίτημα αυτό για τον λόγο ότι το εθνικό δίκαιο δεν προέβλεπε την καταβολή τόκων επί παροχών κοινωνικής ασφαλίσεως.

16 Η Sutton άσκησε προσφυγή κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του High Court of Justice, Queen's Bench Division, ισχυριζόμενη, αφενός, ότι, βάσει της αποφάσεως του Δικαστηρίου της 19ης Νοεμβρίου 1991, C-6/90 και C-9/90, Francovich κ.λπ. (Συλλογή 1991, σ. I-5357), δικαιούνταν αποκαταστάσεως των ζημιών που είχε υποστεί λόγω της εκ μέρους του Ηνωμένου Βασιλείου παραβάσεως της οδηγίας. Αφετέρου, το άρθρο 6 της οδηγίας επιβάλλει την καταβολή τόκων επί των εκ των υστέρων χορηγουμένων παροχών, όπως ακριβώς και το άρθρο 6 της οδηγίας 76/207/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 9ης Φεβρουαρίου 1976, περί της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως μεταξύ ανδρών και γυναικών όσον αφορά την πρόσβαση σε απασχόληση, την επαγγελματική εκπαίδευση και προώθηση και τις συνθήκες εργασίας (ΕΕ ειδ. έκδ, 05/002, σ. 70), επιβάλλει την καταβολή τόκων επί του ποσού που επιδικάζεται ως αποζημίωση για συνιστώσα δυσμενή διάκριση απόλυση (απόφαση της 2ας Αυγούστου 1993, C-271/91, Marshall II, Συλλογή 1993, σ. I-4367).

17 Στο πλαίσιο ακριβώς της διαφοράς αυτής, το εθνικό δικαστήριο αποφάσισε να αναστείλει τη σχετική διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το εξής προδικαστικό ερώτημα:

«Σε περίπτωση που ένας αιτών δικαιούται εθνικής παροχής κοινωνικής ασφαλίσεως λόγω υπαγωγής του στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 79/7/ΕΟΚ του Συμβουλίου, παρέχει η κοινοτική νομοθεσία, υπό τις περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως, στον εν λόγω αιτούντα το δικαίωμα να ζητήσει τόκους επί της χορηγηθείσας παροχής και, σε περίπτωση που κάτι τέτοιο συμβαίνει:

i) Ύστερα από ποια ημερομηνία οφείλονται οι τόκοι;

ii) Ποιο είναι το ισχύον επιτόκιο;

iii) Πρέπει οι τόκοι να υπολογιστούν μόνο επί του υπολοίπου ποσού που θα εξακολουθήσει να οφείλεται ύστερα από συμψηφισμό, σύμφωνα με τους ισχύοντες περί σωρεύσεως κανόνες, με όλες τις λοιπές παροχές που έχουν χορηγηθεί όσον αφορά την ίδια περίοδο;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

18 Με το ερώτημά του, το εθνικό δικαστήριο ζητά κατ' ουσίαν να μάθει αν το κοινοτικό δίκαιο επιτάσσει να μπορεί ένας ιδιώτης να λαμβάνει τόκους επί των ποσών που του καταβάλλονται εκ των υστέρων έναντι οφειλομένων παροχών κοινωνικής ασφαλίσεως όπως το ICA, όταν η καθυστέρηση οφείλεται σε δυσμενή διάκριση απαγορευόμενη από την οδηγία 79/7. Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να διασαφηνίσει τις σχετικές με την καταβολή των εν λόγω τόκων λεπτομέρειες.

19 Από τη διάταξη περί παραπομπής προκύπτει ότι, κατά τη Sutton, το δικαίωμα λήψεως τόκων σε μια τέτοια περίπτωση μπορεί να απορρέει είτε από το άρθρο 6 της οδηγίας 79/7 είτε από την αρχή της ευθύνης του Δημοσίου για παραβάσεις του κοινοτικού δικαίου. Πρέπει να εξεταστούν, διαδοχικώς, αμφότερες οι δυνατότητες αυτές.

Όσον αφορά το άρθρο 6 της οδηγίας 79/7

20 Όσον αφορά την πρώτη δυνατότητα, η Sutton και η Επιτροπή υπέμνησαν ότι το Δικαστήριο, στην προπαρατεθείσα απόφασή του Marshall II, αποφάνθηκε ότι το άρθρο 6 της οδηγίας 76/207 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι απαγορεύει όπως η αποκατάσταση της ζημίας που έχει υποστεί πρόσωπο θιγέν από συνιστώσα δυσμενή διάκριση απόλυση περιορίζεται από τη μη επιδίκαση τόκων αποσκοπούντων στην αποκατάσταση της ζημίας που ο δικαιούχος της αποζημιώσεως έχει υποστεί λόγω της παρόδου του χρόνου μέχρι την πραγματική καταβολή του επιδικασθέντος κεφαλαίου.

21 Η Sutton και η Επιτροπή παρατηρούν, καταρχάς, ότι το άρθρο 6 της οδηγίας 79/7 σχεδόν ταυτίζεται με το άρθρο 6 της οδηγίας 76/207, που αποτέλεσε το αντικείμενο της προπαρατεθείσας αποφάσεως Marshall II. Στη συνέχεια, και οι δύο οδηγίες επιδιώκουν τον ίδιο σκοπό, δηλαδή την όντως ίση μεταχείριση

μεταξύ ανδρών και γυναικών. Τέλος, με την οδηγία 79/7 υλοποιείται το νομοθετικό πρόγραμμα που ξεκίνησε με την έκδοση της οδηγίας 76/207, η οποία μνημονεύει, στην τέταρτη αιτιολογική της σκέψη και στο άρθρο της 1, παράγραφος 2, τα μέτρα που πρόκειται να ληφθούν μεταγενέστερα για την προοδευτική εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως σε θέματα κοινωνικής ασφαλίσεως. Υπό τις συνθήκες αυτές, το άρθρο 6 της οδηγίας 76/207 και το άρθρο 6 της οδηγίας 79/7 πρέπει να ερμηνευθούν κατά τον ίδιο τρόπο.

22 Επομένως, το άρθρο 6 της οδηγίας 79/7 επιβάλλει την καταβολή τόκων επί των εκ των υστέρων χορηγουμένων κοινωνικών παροχών όταν η καθυστέρηση οφείλεται σε δυσμενή διάκριση λόγω φύλου, πράγμα που απαγορεύει η εν λόγω οδηγία.

23 Η ερμηνεία αυτή δεν μπορεί να γίνει δεκτή. Πράγματι, διαπιστώνεται ότι η προπαρατεθείσα απόφαση Marshall II αφορούσε την επιδίκαση τόκων επί ποσών που οφείλονταν ως αποζημίωση λόγω ζημίας που είχε προκληθεί από απόλυση συνιστώσα δυσμενή διάκριση. Όπως το Δικαστήριο παρατήρησε στη σκέψη 31 της εν λόγω αποφάσεως, σε μια τέτοια αλληλουχία, η πλήρης αποκατάσταση της προκληθείσας ζημίας δεν μπορεί να είναι άσχετη προς στοιχεία όπως η πάροδος του χρόνου, τα οποία είναι ικανά να μειώσουν, στην πραγματικότητα, την αξία της αποκαταστάσεως αυτής. Επομένως, η καταβολή τόκων, σύμφωνα με τους ισχύοντες εθνικούς κανόνες, πρέπει να θεωρηθεί ως το απαραίτητο στοιχείο μιας αποζημιώσεως επιτρέπουσας την αποκατάσταση μιας πραγματικά ίσης μεταχειρίσεως.

24 Αντιθέτως, η διαφορά της κύριας δίκης αφορά το δικαίωμα λήψεως τόκων επί ποσών που οφείλονται ως παροχές κοινωνικής ασφαλίσεως. Τέτοιες παροχές καταβάλλονται στους ενδιαφερομένους από τους αρμόδιους οργανισμούς στους οποίους εναπόκειται, μεταξύ άλλων, να ελέγχουν αν συντρέχουν οι καθοριζόμενες από τις οικείες διατάξεις προϋποθέσεις. Επομένως, τα καταβαλλόμενα ποσά ουδόλως έχουν τη φύση αποζημιώσεως και η αναπτυχθείσα από το Δικαστήριο συλλογιστική στην προπαρατεθείσα απόφαση Marshall II δεν τυγχάνει εν προκειμένω εφαρμογής.

25 Κατά συνέπεια, μολονότι το άρθρο 6 της οδηγίας 79/7 υποχρεώνει τα κράτη μέλη να θεσπίσουν τα μέτρα που, στο πλαίσιο της χορηγήσεως παροχών κοινωνικής ασφαλίσεως, είναι αναγκαία ώστε κάθε πρόσωπο που θεωρεί ότι θίγεται από απαγορευόμενη από την οδηγία δυσμενή διάκριση να μπορεί να ζητεί να αναγνωρίζεται ο παράνομος χαρακτήρας μιας τέτοιας διακρίσεως και να λαμβάνει τις παροχές που θα δικαιούνταν αν η διάκριση αυτή δεν υφίστατο, η καταβολή τόκων επί του ποσού των εκ των υστέρων χορηγηθεισών παροχών δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ουσιώδες στοιχείο του κατ' αυτόν τον τρόπο προσδιορισμένου δικαιώματος.

26 Σ' ένα τέτοιο συμπέρασμα δεν μπορεί να αντιπαρατεθεί το επιχείρημα που η Επιτροπή αντλεί από τις αποφάσεις της 16ης Ιουλίου 1992, C-63/91 και C-64/91, Jackson και Cresswell (Συλλογή 1992, σ. I-4737), και της 13ης Ιουλίου 1995, C-116/94, Meyers (Συλλογή 1995, σ. I-2131), από τις οποίες, κατ' αυτήν, καταφαίνεται ότι είναι δυνατό σχετικές με την απασχόληση παροχές κοινωνικής ασφαλίσεως να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 76/207. Κατά την Επιτροπή, όταν το δικαίωμα απολαβής τέτοιων παροχών αναγνωρίζεται με καθυστέρηση λόγω απαγορευόμενης από την οδηγία 76/207 δυσμενούς διακρίσεως, οφείλονται, σύμφωνα με την προπαρατεθείσα στην απόφαση Marshall II αρχή, τόκοι επί των εκ των υστέρων χορηγηθεισών παροχών. Όμως, από πουθενά δεν προκύπτει ότι, στην περίπτωση μιας παροχής κοινωνικής ασφαλίσεως εμπίπτουσας στην οδηγία 79/7, η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως έχει περιεχόμενο στενότερο αυτής που έχει καθιερωθεί από την οδηγία 76/207, οπότε, στο πλαίσιο των δύο οδηγιών, επιβάλλεται η συναγωγή του ίδιου συμπεράσματος.

27 Η συλλογιστική αυτή ερείδεται επί εσφαλμένης βάσεως. Μολονότι από την προπαρατεθείσα απόφαση Jackson και Cresswell καθώς και από την προπαρατεθείσα απόφαση Meyers πράγματι προκύπτει ότι ορισμένες παροχές κοινωνικής ασφαλίσεως καλύπτονται από την οδηγία 76/207, τούτο δεν σημαίνει ότι το άρθρο 6 της οδηγίας αυτής, όπως έχει ερμηνευθεί στην προπαρατεθείσα απόφαση Marshall II, επιβάλλει την καταβολή τόκων επί των εκ των υστέρων χορηγουμένων παροχών όταν η καθυστέρηση οφείλεται σε δυσμενή διάκριση λόγω φύλλου, πράγμα που απαγορεύει η εν λόγω οδηγία. Πράγματι, ασχέτως του ποια οδηγία εφαρμόζεται, τα καταβαλλόμενα ως παροχή κοινωνικής ασφαλίσεως ποσά δεν αποτελούν αποζημίωση, οπότε δεν είναι δυνατή η επιβολή, ούτε βάσει του άρθρου 6 της οδηγία 76/207 ούτε εξάλλου βάσει του άρθρου 6 της οδηγίας 79/7, υποχρεώσεως καταβολής τόκων.

Όσον αφορά την αρχή της ευθύνης ενός κράτους μέλους λόγω παραβιάσεως του κοινοτικού δικαίου

28 Πρέπει, επομένως, να εξεταστεί η δεύτερη δυνατότητα που μνημονεύεται στη διάταξη περί παραπομπής σύμφωνα με την οποία το δικαίωμα τόκων επί εκ των υστέρων χορηγηθεισών παροχών κοινωνικής ασφαλίσεως απορρέει από την αρχή της ευθύνης του Δημοσίου για παραβάσεις του κοινοτικού δικαίου.

29 Σχετικώς, η Sutton ισχυρίζεται ότι το Ηνωμένο Βασίλειο δεν μετέφερε δεόντως στο εσωτερικό του δίκαιο την οδηγία 79/7 και ότι αυτή έχει υποστεί ζημία λόγω της καθυστερημένης καταβολής του ICA που δικαιούνταν. Όντως, η πραγματική αξία του ποσού που αυτή δικαιούνταν έχει μειωθεί λόγω του πληθωρισμού. Επομένως, το Ηνωμένο Βασίλειο υποχρεούται να αποκαταστήσει, διά της καταβολής σχετικών τόκων, τη ζημία που αυτή υπέστη εξαιτίας της παραβάσεως της εν λόγω οδηγίας.

30 Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου εκτιμά ότι στην κύρια δίκη δεν υφίσταται περίπτωση εφαρμογής της αρχής της ευθύνης του κράτους μέλους για παράβαση του κοινοτικού δικαίου. Πράγματι, σε μια τέτοια περίπτωση και αντίθετα προς ό,τι συνέβη στην προπαρατεθείσα υπόθεση Francovich κ.λπ., το επιτασσόμενο από την οδηγία αποτέλεσμα, δηλαδή η καταβολή παροχών κοινωνικής ασφαλίσεως, έχει επιτευχθεί.

31 Συναφώς, πρέπει να υπομνηστεί, καταρχάς, ότι, όπως το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως κρίνει, η ευθύνη του Δημοσίου για καταλογιστέες σ' αυτό ζημίες που οι ιδιώτες έχουν υποστεί λόγω παραβάσεων του κοινοτικού δικαίου είναι συμφυής στο σύστημα της Συνθήκης (προπαρατεθείσα απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 1991, Francovich κ.λπ., σκέψη 35, καθώς και αποφάσεις της 5ης Μαρτίου 1996, C-46/93 και C-48/93, Brasserie du pêcheur και Factortame, Συλλογή 1996, σ. I-1029, σκέψη 31· της 26ης Μαρτίου 1996, C-392/93, British Telecommunications, Συλλογή 1996, σ. I-1631, σκέψη 38· της 23ης Μαΐου 1996, C-5/94, Hedley Lomas, Συλλογή 1996, σ. I-2553, σκέψη 24· της 8ης Οκτωβρίου 1996, C-178/94, C-179/94, C-188/94, C-189/94 και C-190/94, Dillenkofer κ.λπ., Συλλογή 1996, σ. I-4845, σκέψη 20).

32 Περαιτέρω, όσον αφορά τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες ένα κράτος μέλος υποχρεούται να αποκαθιστά τις κατ' αυτόν τον τρόπο προκαλούμενες ζημίες, από την προπαρατεθείσα νομολογία προκύπτει ότι αυτές είναι τρεις, συγκεκριμένα ότι ο κανών του παραβιασθέντος δικαίου πρέπει να έχει ως αντικείμενο την απονομή δικαιωμάτων σε ιδιώτες, ότι η παράβαση πρέπει να είναι κατάφωρη και ότι πρέπει να υφίσταται άμεση αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της μη εκπληρώσεως της υποχρεώσεως του Δημοσίου και της προκληθείσας στα θιγέντα πρόσωπα ζημίας (προπαρατεθείσες αποφάσεις Brasserie du pêcheur και Factortame, σκέψη 51· British Telecommunications, σκέψη 39· Hedley Lomas, σκέψη 25· Dillenkofer κ.λπ., σκέψη 21). Η εκτίμηση των προϋποθέσεων αυτών γίνεται ανάλογα με τη συγκεκριμένη κατάσταση (απόφαση Dillenkofer κ.λπ., σκέψη 24).

33 Τέλος, από πάγια νομολογία, μετά την προπαρατεθείσα απόφαση Francovich κ.λπ., σκέψη 41 έως 43, προκύπτει ότι, υπό την επιφύλαξη του στηριζομένου κατά τρόπο άμεσο στο κοινοτικό δίκαιο, εφόσον συντρέχουν οι επισημανθείσες ανωτέρω τρεις προϋποθέσεις, δικαιώματος αποζημιώσεως, στο Κράτος εμπίπτει, εντός του πλαισίου του εθνικού περί ευθύνης δικαίου, η υποχρέωση επανορθώσεως των συνεπειών της προκληθείσας ζημίας, ενώ εξυπακούεται ότι οι προϋποθέσεις που καθορίζονται στις εθνικές περί αποκαταστάσεως των ζημιών διατάξεις δεν μπορεί να είναι λιγότερο ευνοϊκές από αυτές που αφορούν παρόμοιες εσωτερικής φύσεως αξιώσεις και δεν μπορούν να ρυθμίζονται κατά τρόπο ώστε η αποκατάσταση να καθίσταται αδύνατη ή εξαιρετικώς δυσχερής στην πράξη.

34 Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να εκτιμήσει, υπό το φως των ανωτέρω, εάν, στο πλαίσιο της υποβληθείσας στην κρίση του διαφοράς και των σχετικών εθνικών κανόνων, η Sutton δικαιούται αποκαταστάσεως της ζημίας που υπέστη λόγω παραβάσεως από κράτος μέλος του κοινοτικού δικαίου και, ενδεχομένως, να καθορίσει το ύψος της σχετικής αποζημιώσεως.

35 Επομένως, στο υποβληθέν από το εθνικό δικαστήριο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 6 της οδηγίας 79/7 δεν επιτρέπει σ' έναν ιδιώτη να αξιώσει τόκους επί του ποσού παροχής κοινωνικής ασφαλίσεως, όπως το ICA, που του έχει εκ των υστέρων καταβληθεί όταν η καθυ-

στέρηση οφείλεται σε απαγορευόμενη από την οδηγία 79/7 δυσμενή διάκριση. Πάντως, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να επανορθώνουν τις ζημίες που προκαλούνται σε ιδιώτες από παραβάσεις του κοινοτικού δικαίου. Σε περίπτωση συνδρομής των προϋποθέσεων μιας τέτοιας υποχρεώσεως, στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να αντλήσει τις συνέπειες της αρχής αυτής.

Επί των δικαστικών εξόδων

36 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, η Γερμανική και η Σουηδική Κυβέρνηση καθώς και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε με διάταξη της 12ης Οκτωβρίου 1994 το High Court of Justice of England and Wales, Queen's Bench Division, αποφαίνεται:

Το άρθρο 6 της οδηγίας 79/7/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 19ης Δεκεμβρίου 1978, περί της προοδευτικής εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως

μεταξύ ανδρών και γυναικών σε θέματα κοινωνικής ασφαλίσεως, δεν επιτρέπει σ' έναν ιδιώτη να αξιώσει τόκους επί του ποσού παροχής κοινωνικής ασφαλίσεως, όπως το Invalid Care Allowance, που του έχει εκ των υστέρων καταβληθεί όταν η καθυστέρηση οφείλεται σε απαγορευόμενη από την οδηγία 79/7 δυσμενή διάκριση. Πάντως, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να επανορθώνουν τις ζημίες που προκαλούνται σε ιδιώτες από παραβάσεις του κοινοτικού δικαίου. Σε περίπτωση συνδρομής των προϋποθέσεων μιας τέτοιας υποχρεώσεως, στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να αντλήσει τις συνέπειες της αρχής αυτής.

Rodríguez Iglesias	Mancini	Moitinho de Almeida	
Sevón	Kapteyn	Gulmann	Edward
Puissochet	Hirsch	Jann	Ragnemalm

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 22 Απριλίου 1997.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος

G. C. Rodríguez Iglesias